

בעיות ומנסה לתקוף אותן, מציע בהתאם לכך עדיין, תוכניות והצעות שזכותו של המיועץ לקבל אותם או להתעלם מהם. בסך הכל בא המוסד של היועץ, בפירוש החדש שניתן לו בממשלת רבין, למלא חיסרון זועק לשמיים שהיה קיים בכל היר ממשלות שהיו לישראל: היעדר משרד ממשלתי לתיכנון, שאנשי ויכלו לעשות מה שאין שרי הממשלה יכולים לעשות. אלה עוסקים מדי בנאמנות, בעיות משרדיהם והאינטריות של מיסלגותיהם מכדי ש יישאר להם פנאי לחשוב. אפילו היה בידם הזמן, ספק אם כולם מסוגלים לכך. משום כך, מהבחינה העקרונית, נראה שמערכת היועץ המיתגבשת ליד ראש הממשלה היא תופעה חיובית, שאם לא היתה קיימת, צריך היה להמציאה.

יש, ברוך השם, במדינת ישראל די אנשים שיש להם לומר בענייני ביטחון דברים יותר מקוריים מאשר לשר משה קול. יש אנשים שהראיה המדינית שלהם עולה על זו של השר אהרון און. העובדה שביגלל קונסטלציה פוליטית מסוימת דו-קא משה קול ואהרון און הם שצריכים לקבוע בהכרעות שיקבעו את גורל המדינה לדורות, אינה זריכה למנוע מאחרים ל- השמיע את הצרכותיהם ודעותיהם. קול ואון הם שימשיכו להכריע בסופו של חשבון, אבל אולי נוכל לישון יותר בשקט אם נדע שהכרעותיהם יהיו על סמך נתונים ואלטרנטיבות שיוגשו להם על ידי מומים חים, שהקדישו זמן ומחשבה לניתוח ודין בבעיות.

יש מקום להאמין, שדווקא מינויים של אנשים כמו גאנדי, אריק עירן, עשוי לפ- תוח את הדלת לאנשים מחוץ למערכת, כדי שיתרמו מכישרונותיהם ומחשבתם ל- פיתרון הבעיות בפניהן ניצבת המדינה. אולי, אם כי לא בטוח, נזו סימפטום ה- מבשר את סוף הקיסאון המחשבתי, ההתי- אבנות האידיאלית והתלישות מהמציאות, שאיפיינו את ממשלות ישראל מאז ר מתמידי.

שום מינוי לא עורר תגובה נזעמת כל כך, כמו מינוי של האלוף (מיל.) אריק שרון לתפקיד יועץ ראש-הממשלה לביטחון. לא רק הרמטכ"ל יצא מכליף. מטובות אחרות לגמרי גם אורי אבנרי אינו מתלהב מהמינוי. הדיעות הפוליטיות של אריק ותומכיו כ"מלך הניצים" בישראל, יש בהם כדי להוליד באופן טבעי הס- תיגיות מהמינוי. למרות שקשה לתאר ש- יצחק רבין זקוק לאריק שרון כיועץ פוליטי דווקא, אפשר להסכים עם ההנחה של- דיעות הפוליטיות של אריק יהיו השלכות גם על ההערכות הביטחוניות שלו.

אולם כדי להשיב על השאלה אם מינוי של אריק שרון רצוי או לא, יש לשאול קודם לכן, מדוע נזקק ביכלל ראש-הממ- שלה ליועץ לענייני ביטחון? הרי ראש- הממשלה עצמו כיהן כרמטכ"ל צה"ל, תפי- קיד אריק שרון לא הגיע אליו. יש להניח שהוא מתמצא בענייני ביטחון לא פחות מאשר אריק שרון.

התשובה על השאלה נמצאת במקום אחר. את המיטחוק הפוליטי שלו במישור הגלוי- באלי, יכול ראש-ממשלת ישראל לנהל רק אם ידע שכל האופציות שמורות בידיו, רק אם יהיה ברור לו שצה"ל עשוי לנצח בכל מלחמה שתיפרוק, הוא עשוי ליטול יותר סיכונים למען השלום.

קיימת אפשרות שראש-הממשלה לא יהיה מאושר כל כך ממידת נכונותו של צה"ל למלחמה חדשה, בראש משרד-הביטחון עומד אדם שהתגלה אומנם כסותר-גשק מוצלח, אולם לא היה חייל אפילו יום אחד. בראש הצבא עומד רמטכ"ל שהוא אומנם בוטח בעצמו, אבל כמה תקלות שאירעו לאחרונה עוררו את השאלה אם יש כיסוי מלא לביטחון הזה.

סביר להניח שלראש-הממשלה יש גם כן לומר דברים בנוגע לצה"ל ולמערכת ה- ביטחון. הוא אינו יכול לעשות זאת בשל הפורמאליות שבחלוקת הסמכויות בממשלה, כל התערבות ספציפית בנושאי ביטחון תתי- פרש כחדירה לממלכה שאינה שייכת לו, עלולה לגרום למשבר ממשלתי.

לראש-הממשלה דרושה ראייה אובייק- טיבית של הנעשה בצה"ל, דרושות לו הע- רכות-מצב, תוכניות אלטרנטיביות ונתונים שיהיו שונים, ואפילו מנוגדים, לאלה של צה"ל ומישרד-הביטחון. לשם כך דרוש לו מוסד היועץ לענייני-ביטחון.

לתפקיד זה בדיקו מתאים אדם כמו אריק שרון. דיעותיו הפוליטיות אינן משחקות כאן תפקיד, כשם שלא שיחקו תפקיד ב- פיקוד על אגדה במלחמת יום-הכיפורים, ארון מיגרעות שבעיני יריביו הפוליטיים פוסלות אותה לכהונה זו, הן דווקא המכש- רות אותו לתפקיד.

על פי המיבחן של מקיאבלי, לי נראה כי יצחק רבין אומנם השכיל עד כה למצוא את המוכשרים ולקושרם אליו בקשרי נא- מות. אם היה משהו מצודד גונסן תדוקה בשילטונו של רבין עד כה, הרי זה דווקא הרעיון של ממשלת היועצים.

עכשיו נותר עוד הצד הפרסונאלי של הבעיה: את מי ממנים לתפקיד היועצים?

שר-הביטחון שימעון פרס הקדים את יצחק רבין בבניין מערכת יועצים. איש לא התרגש כאשר פרסם הדבר ברבים. היתה לכך סיבה טובה. האישים שנבחרו לשמש כיועציו של פרס היו כולם דמויות חיוררות, ידידות הפוליטיים של פרס בעבר. מינויים נראה יותר כרצון לגמול לשותפים מאשר ככוונה לשנות משהו בסדירי מע- רכת-הביטחון. מכל הגלריה של השמות הנכבדים ששימעון פרס מינה כיועציו, אין גם שם אחד שלדעת משהו מסוגל לחלוק על שר-הביטחון או לתרום לשינוי התפי- סה הביטחוני.

רבין הלך בדרך אחרת. שרק בדרך הטבע עוררה התרגשות והתנגדות. האנשים שהוא בחר עד כה, הם ברובם דמויות שנויות במחלוקת. לכמה מהם יש הרבה שונאים

ראש-הממשלה רבין
אופציות פתוחות

אישיים. מעשיהם בעבר עוררו לא פעם ביקורת חריפה ומצדקת. לעומת זאת יש לאנשים כמו רחבעם (גאנדי) ואבי יועץ ראש-הממשלה ל- מדיעין; אריק שרון, יועץ ראש-הממשלה לביטחון ועמוס עירן, מי שהיה יועץ ה- סתרים המדיני של רבין ועתה עומד לתי- מנות כמנכ"ל משרד ראש-הממשלה, כמה תכונות חיוביות המכשירות אותם לתפקי- דיהם. ראש פתוח, אי כפיפות לדוגמות ולקונצפציות, יכולת הסתגלות למצבים מישתנים והיעדר דעות קדומות הם אולי התשובות שבכונות אלה.

בכוחם של אנשים כאלה לתרום אף מעבר לסגולותיהם האישיים. מדינת-ישראל מלאה באנשים כישורניים, חושבים, מקו- רים. רובם ככולם מצאים מחוץ למערכת. חלקם הגדול אף נדחה על ידי המערכת המינסדית, כישורנותיהם מבוזזים מהי- בחינה הלאומית. במכנה המיפלגתי הקיים בישראל אי אפשר להעלות על הדעת ש- ניתן לרתום אותם לשירות המדינה. ההנה, נוצרת עתה אפשרות שהם לאנשים שאינם עסקני מיסלגות או מקורביה של אישיות זו או אחרת, תינתן ההזדמנות להשתתף בסיוע לקבלת ההחלטות בשו- רת הקריטיות ביותר של המדינה. תהיה להם האפשרות להשפיע, להמליץ, לבקר ולהציע.

"העולם הזה", שבועון החדשות הישראלי. המערכת והמינהלה: תלי אביב, רחוב גורדן 3, טלפון 243386-03. תאריך 136. מען מכרקי: "עולמפרס". מודפס ב"הרפום החדש" בע"מ, תל-אביב, רחוב כר אביגדור. הפצה: "גד" בע"מ. גלופות: "צינקוגרפיה כפסי בע"מ. העורך הראשי: אורי אבנרי. המוציא לאור: העולם הזה בע"מ.

לו להצביע עבור קו פוליטי מוגדר וברור והוא נאלץ לבחור בשימות שאינו אלא סופרמארקטי של רעיונות, קבוצות-לחץ ואינטרסים מנוגדים. אין מירשם טוב מזה כדי לשלול את השיטה הדמוקרטית מעיקרה ולהשכיר את הקרקע לכמיהה לדיקטטורה בגילוי זה או אחר.

כיוון שמוסכם עלינו שהדמוקרטיה, על כל מיגרעותיה, היא צורת המישל הפחות גרועה מכל צורות המישל הגרועות ה- מוכרות, נגן עליה בחירוף נפש, תוך תיקוה שניתן להיאבק כדי למלא אותה בתוכן אחר, צודק יותר, הגייני יותר ויעיל יותר.

הבעיה היא רק שבתנאים האלה חייבת המדינה לעבור את המשברים הגדולים ביותר בתולדותיה, העשויים או גורלים לחרוך כבר בעתיד הקרוב את גוליה. האם אין זו סיבה מספקת כדי לנסות ר- לבנות, במיסגרת המיגבלות המסתכלות של מינה המישטר הקיים, מערכת שתאפשר להנהגה הניבחרת של המדינה לקבל החל- טות שקולות, בדוקות ומחושבות יותר מ- כפי שהיא מסוגלת לקבל עתה?

החשש כי מערכת כזאת, של ממשלת צללים עצמאית ליד ראש-הממשלה, עלולה נזכרתי בקטע זה מתורתו של האיש שיצר את המדע הפוליטי, בעת קריאת מאמרו של אורי אבנרי ממשלת צללים לפני שבועיים (הנידון, העולם הזה 1971). ברשימה זו טען אבנרי, בצדק רב, כי מינוי של אריק שרון כיועץ לענייני- ביטחון לראש-הממשלה מסמל את שינוי המישטר בישראל: בצד הממשלה הנבחרת הרישמית, קמה ממשלת צללים, התלויה כל כולה ברצונו של ראש-הממשלה, ושאינ לה כל זיקה לבוחרים, לכנסת ולממשלה. עוד המשיך אבנרי וטען, כי מבחינה מסוימת זהו אמריקניזציה של המישטר: הכנסת המישטר הנשיאותי לישראל בדה האחורית, מתחת למעטה הצורות החיצו- ניות של המישטר הפרלמנטרי.

אני רוצה לנצל את הזכות להשתמש במדור זה כדי לחלוק על כמה מהשגותיו של אבנרי. קביעותיו באשר לתפנית ה- מיסתמנת בצורת המישטר בישראל הן מפוכחות ומצטיינות. כרגיל, באבחנה חדה המקדימה לגלות תהליכים פוליטיים הרבה לפני שהם מיתגלים לעיניהם של האחרים העוסקים בכך. עם זאת, אני מרשה לעצמי לערער על כמה מהמשמעויות שהעניק ל- קביעות אלה, בהסתמך דווקא על תפיסותיו וניתוחיו שלו.

בניגוד לאבנרי אני סבור שהתהליך ה- מסתמן באיפסו הוא חיובי בעיקרו. הוא עשוי להיות בריא ומועיל למדינה עצמה. הוא משקף שינוי לטובה בפירוש הניתן להגדרת מעמד וסמכויות ראש-ממשלה ב- ישראל. והוא מעיד בראש וראשונה על כך שאחרי שנה בה היה יצחק רבין ראש- ממשלת המשך, הוא מתחיל להיות ראש- ממשלת שינוי.

משהו מתחיל לזוז ולהודוע במינה הקפוא החיים הפוליטיים בישראל, ש- במהותם הם בעצם היעדר חיים פוליטיים.

כדי לבחון את המיתחש ולהתייחס אל החופעה הנרקמת והולכת מול עיי- ניו, יש להפריד בין הצד העקרוני שלה, לבין האנשחה או יישומה במציאות. כעיקרון, הרי התהליך של הקמת ממי- שלת-צללים הכפופה לראש-הממשלה ושאינ לה שום זיקה למסדות נבחרים, נראתה כתרופה האידיאלית ביותר לחוליי המישטר הדמוקרטי הקיים בישראל. אומר אבנרי עצמו: המינה הפרלמנטרי של השיטה הדמוקרטית כפי שהיא מקובלת בישראל, פשט את הרגל. הכנסת היא בדיחה תפלה, אוסף של רובוטים ענדרי מחשבה עצמאית וחסרי השפעה. הממשלה היא אותה בדיחה בממדורה אחרת. מתומי צתת יותר. המיפלגה היא פיקציה, הבוחר עצמו נטול חופש בחירה, כיוון שלא ניתן

קיא קי

"בנוחה שבועות, שמן האנשים המקורבים לנסיך למדים עליו ועל טיבו לימוד ראשון", אמר ניקולו מקיאר בלי, אחד מאבות תורת המדינאות המ- רדנית, בספרו הנודע הוסיך. "כשהללו מוכשרים ונאמנים, רואים בו חכם, כי השכיל למצוא את המוכשרים ולקשרם אליו בקשרי נאמנות. וכשהללו אינם מצטיינים במעלות, אפשר לדון אותו לגנאי. כי ה- שגיאה הראשונה ששגה - בבחירתם שנה."

בניגוד לאבנרי אני סבור שהתהליך ה- מסתמן באיפסו הוא חיובי בעיקרו. הוא עשוי להיות בריא ומועיל למדינה עצמה. הוא משקף שינוי לטובה בפירוש הניתן להגדרת מעמד וסמכויות ראש-ממשלה ב- ישראל. והוא מעיד בראש וראשונה על כך שאחרי שנה בה היה יצחק רבין ראש- ממשלת המשך, הוא מתחיל להיות ראש- ממשלת שינוי.

משהו מתחיל לזוז ולהודוע במינה הקפוא החיים הפוליטיים בישראל, ש- במהותם הם בעצם היעדר חיים פוליטיים.

כדי לבחון את המיתחש ולהתייחס אל החופעה הנרקמת והולכת מול עיי- ניו, יש להפריד בין הצד העקרוני שלה, לבין האנשחה או יישומה במציאות. כעיקרון, הרי התהליך של הקמת ממי- שלת-צללים הכפופה לראש-הממשלה ושאינ לה שום זיקה למסדות נבחרים, נראתה כתרופה האידיאלית ביותר לחוליי המישטר הדמוקרטי הקיים בישראל. אומר אבנרי עצמו: המינה הפרלמנטרי של השיטה הדמוקרטית כפי שהיא מקובלת בישראל, פשט את הרגל. הכנסת היא בדיחה תפלה, אוסף של רובוטים ענדרי מחשבה עצמאית וחסרי השפעה. הממשלה היא אותה בדיחה בממדורה אחרת. מתומי צתת יותר. המיפלגה היא פיקציה, הבוחר עצמו נטול חופש בחירה, כיוון שלא ניתן

העולם הזה